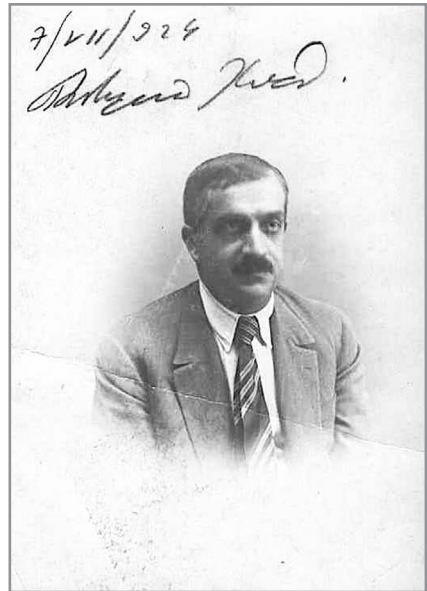

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΜΒΡΟΥ ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΕΣ ΕΤΙΚΕΤΕΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΙΚΑ ΔΕΛΤΑΡΙΑ

του Ηλία Τεμπέλη

Ένα από τα ζητούμενα στη φιλοτελική έρευνα είναι η ολοκληρωμένη καταγραφή των πάσης φύσεως γραμματοσήμων και επιστολικών δελταρίων, που χρησιμοποιούνταν στην Ίμβρο για την αλληλογραφία εσωτερικού και εξωτερικού, κατά την περίοδο της Ελληνικής Διοίκησής της (1912-23),¹ καθώς η γνώση αυτού του κεφαλαίου μέχρι σήμερα παραμένει αποσπασματική. Στο ανά χείρας άρθρο, με βάση τη σχετική ιστορική και φιλοτελική βιβλιογραφία, αλλιά και αντικείμενα σημαντικών συλλογών, επιχειρείται μία αδρομερής επισκόπηση ως προς τις χειροποίητες ετικέτες (τριπλότυπα είσπραξης) και ακολούθως ως προς τις λιγότερο ή περισσότερο ταυτισμένες χρήσεις απλών ή επισημασμένων ελληνικών ή τουρκικών γραμματοσήμων και επιστολικών δελταρίων. Έμφαση δίδεται με χρονολογική σειρά στις ποικίλες γνήσιες ή έστω χαρακτηριστικές χρήσεις γραμματοσήμων εκείνης της περιόδου, αλλιά αναφέρονται και ορισμένες επισημάνσεις τους, που αποτελούν σύγχρονα κατασκευάσματα.

Η Ίμβρος απελευθερώθηκε από τον ελληνικό στόλο στις 18/31 Οκτωβρίου 1912, με πρώτο στρατιωτικό διοικητή τον Υποπλοίαρχο Παντελή Χορν (Τερζέστη, 1.1.1881 - Αθήνα, 1.11.1941), πατέρα του ηθοποιού Δημήτρη Χορν και του εκδότη Γιάννη Χορν. Ο Π. Χορν (εικ. 1), που έλαβε μέρος και στην κατάληψη του νησιού, ήταν γιος του αυστριακού οικονομολόγου Δημητρίου Χορν και της Ματίνας Κουντουριώτη. Φοίτησε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, από όπου το 1899 έλαβε τον βαθμό του Σημαιοφόρου, ενώ το 1909 συνυπέγραψε το πρωτόκολλο σύστασης του Στρατιωτικού Συνδέσμου και το 1911 παραιτήθηκε από τον βαθμό και τη θέση του. Το 1912 έχοντας ανακηθεί στην ενεργό υπηρεσία, ανέλαβε και τη διοίκηση της Ίμβρου επί μικρό χρονικό διάστημα με αυξημένες αρμοδιότητες, προκειμένου να την οργανώσει.² Γί αυτές τις εξαιρετικές υπηρεσίες του προήχθη σε Πλωτάρχη (2.6.1913), ενώ από τον Οκτώβριο του ίδιου έτους

Εικόνα 1: Παντελής Χορν (1881-1941)
(Πηγή: schoolpress.sch.gr)

¹ Για την ιστορία της Ίμβρου στο πλαίσιο της ελληνικής κατοχής της, βλ. ενδεικτικά Σοφία Καλλιιάδου, *Η ελληνική διοίκηση στην Ίμβρο και στην Τένεδο κατά την περίοδο 1912-1923*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών, ΠΜΣ «Σπουδές στον Παρευξείνιο Χώρο», Κομοτηνή, Μάρτιος 2016, όπου και σχετική βιβλιογραφία. Επίσης, Κωνσταντίνος Τσιτσελίκης, *Σύνορα, Κυριαρχία, Γραμματόσημα. Οι μεταβολές του ελληνικού εδάφους 1830-1947*, Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη, Αθήνα 2021, σσ. 216-218.

² Ο Π. Χορν στο ημερολόγιό του στις 21.2.1932 με τίτλο «Όταν ήμουν βασιλιάς» έγραψε: «Βασιλιάς βρέθηκα στην Ίμβρο μετά την κατάληψή της. Και κάτι παραπάνω, απόλυτος μονάρχης, γιατί εγώ ήμουν όλης οι εξουσίες μαζί. Εγώ νομοθετούσα, εκτελούσα τους νόμους και δικάζα τις διαφορές των Ιμβριών. Καμιά φορά στην ενάσκηση των υψηλών καθηκόντων μου, θυμόμουν το Σάντσο που ζητούσε απ' τον Δον-Κιχώτη να τον κάνει κυρίαρχο σ' ένα νησί. Αυτό λοιπόν που ζητούσε ο Σάντσο, εγώ το είχα πετύχει» (Εφημ. *Ιμβριακός Αγώνας*, φ. 7, Μάιος 1986, «Σκόρπιες σελίδες ημερολογίου», σ. 14 Καλλιιάδου, *ό.π.*, σ. 30).

επανήλθε στην εφεδρεία. Το 1916 προσχώρησε στη βενιζελική παράταξη, το 1919 ανήκε στους συνιδρυτές του Λιμενικού Σώματος και τελικά το 1926 αποστρατεύθηκε με τον βαθμό του Υποναυάρχου. Υπήρξε, επίσης, εμπνηματικός θεατρικός συγγραφέας, δημοσιογράφος και χρονογράφος.³

Κατά τη διάρκεια των πρώτων ημερών της κατοχής της Ίμβρου από τα ελληνικά ναυτικά αγγίματα, ο ίδιος ο Χορν, όπως ανέφερε πολύ αργότερα σε συνομιλία του με τον Τρύφωνα Κωνσταντινίδη (1937), κατέσχεσε τουρκικά γραμματόσημα και διέταξε τη χρήση τους με την επισήμανση «ΙΜΒΡΟΣ» μέχρι την εξάντληση της μικρής ποσότητάς τους, χωρίς, όμως, να θυμάται καλά τον τύπο αυτής της χειροποίητης σφραγίδας.⁴ Ούτως ή άλλως, δεν έχει απεικονισθεί τέτοιο αντίτυπο, και αυτό είναι τελικά ευεξήγητο με βάση την πρόσφατα δημοσιευθείσα επιστολή του Ιωάννη Εμμ. Βρούτζου, ο οποίος στα 1912 υποστήριζε ότι μία εβδομάδα πριν από την κατάληψη της Ίμβρου από τους Έλληνες, η τουρκική εξουσία είχε παραλάβει το σύνολο των αρχείων, τηλεφώνων, τηλεγραφικών μηχανών και γραμματοσήμων και αναχώρησε στα Δαρδανέλια. Έτσι, σύμφωνα με αυτήν τη μαρτυρία, στην Ίμβρο τότε δεν υπήρχαν τουρκικά γραμματόσημα, ούτε παραγγέθηκαν ελληνικά, οπότε «αι (...) επιστολαί εστέλλοντο εις Πειραιά και εταχυδρομούντο».⁵

Σύμφωνα με τον Χορν, ο ίδιος αποφάσισε τη χρήση χειροποίητων ετικετών σε λευκό ραβδωτό χαρτί ως τριπλήτυπων είσπραξης 10 και 20 λεπτών και αυτό πρέπει να έγινε στα τέλη του 1912 και αποκλειστικά για την αλληλογραφία εσωτερικού. Σε αυτές τις ετικέτες και μόνο αναφέρεται ο κατάλογος γραμματοσήμων *HELLAS* αφιερώνοντας μόλις δύο σελίδες, στις οποίες εξαντλείται και η όποια αναφορά στο Ταχυδρομείο Ίμβρου.⁶ Συγκεκριμένα, όσες φορές δεν υπήρχαν διαθέσιμα γραμματόσημα, χρησιμοποιούνταν φάκελοι με τη σφραγίδα «ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΙΜΒΡΟΥ 1905» και επικολλημένη χειροποίητη ετικέτα με τριπλήτυπο είσπραξης απλού ή διπλού τέλους εσωτερικού (10 ή 20 λεπτά, αντίστοιχα) με την υπογραφή του Διοικητή Π. Χορν (εικ. 2α-β). Το χειρόγραφο κείμενο της ετικέτας των 10 λεπτών εκτεινόταν σε πέντε γραμμές, ενώ εκείνης των 20 λεπτών σε έξι. Ο φάκελος και η αντίστοιχη ετικέτα έφεραν ταυτόσημη αρίθμηση, ενώ κατά την αποστολή δεν γινόταν ακύρωση της ετικέτας, η οποία καταλάμβανε μεγάλο μέρος της επιφάνειας του συνήθους φακέλου της εποχής. Γι' αυτό, δεν την επικολλούσαν ολόκληρη με γόμμα, αλλά μόνο το άνω μέρος της, καθώς το υπόλοιπο

³ Για την εργογραφία του Π. Χορν, βλ. ενδεικτικά Έφη Βαφειάδη, *Εισαγωγή στη δραματολογία του Παντελή Χορν*, Διδακτορική διατριβή, Τομέας Νεοελληνικών και Μεσαιωνικών Σπουδών, Τμήμα Φιλολογίας, Φιλολογική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1974.

⁴ Ο Ναπολέων Πατσούκας («Συμβολή εις την ιστορίαν των σφραγίδων της Ίμβρου (συνέχ. και τέλος)», *Φιλοτέλεια*, τεύχ. 398, Ιούλιος - Αύγουστος 1966 Ιστο εξέχ. Πατσούκας 1966β), σ. 117) αμφισβητούσε την ύπαρξη τέτοιων γραμματοσήμων, στα οποία αναφερόταν ο Χορν (*Φιλοτέλεια*, τεύχ. 148, Μάιος 1937, σ. 48), αλλά ο έμπορος γραμματοσήμων Δ. Σπανός ανέφερε στη σύνταξη της *Φιλοτέλειας* ότι του ήταν γνωστά (βλ. Πατσούκας 1966β, σ. 117, Σ.τ.Φ.). Αργότερα, όμως, σε επιστολή του ο Πατσούκας («Ελληνικά σφραγίδια Ίμβρου επί τουρκικών γραμματοσήμων», *Φιλοτέλεια*, τεύχ. 400, Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1966, σ. 200 Ι: Πατσούκας 1966γ) ισχυρίστηκε τελικά ότι ο ίδιος είχε τέτοιο γραμματόσημο των 20 παράδων, το οποίο έδωσε σε γνωστό της οικογένειας του ως άνω εμπόρου.

⁵ Τάκης Καρατζάς, «Ίμβρος», *Φιλοτέλεια*, τεύχ. 621, Ιούλιος - Αύγουστος 2003, σσ. 242-243, όπου και η δημοσίευση του πλήρους κειμένου της επιστολής. Σημειώνεται ότι αυτή ανήκει στη συλλογή Αλέξανδρου Γαϊνού.

⁶ Α. Karamitsos, *Hellas 2025*, Vol. III, σσ. 169-170. Ήδη προ πολλού ο Ναπολέων Πατσούκας («Συμβολή εις την ιστορίαν των σφραγίδων της Ίμβρου», *Φιλοτέλεια*, τεύχ. 397, Μάιος - Ιούνιος 1966, σσ. 91-93) (στο εξέχ. Πατσούκας 1966α), είχε δημοσιεύσει την «απολύτως γνησίαν» ετικέτα της εδώ εικ. 2α. Σημειώνεται ότι σε αυτό το άρθρο του ο Πατσούκας, επικαλούμενος τις αποθησαυρισμένες πληροφορίες των Αχιλλέα Νιώτη και Μιχαήλ Κανέτσου, διορθώνει παλαιότερη ανακοίνωση της *Φιλοτέλειας* (τεύχ. 59, Δεκέμβριος 1929, σ. 278) και ειλέγει όχι μόνο τη γνησιότητα δημοσιευμένου φακέλου της συλλογής Κωνσταντινίδη με τριπλήτυπο είσπραξης 10 λεπτών και ημερομηνία 30.11.1912, κάνοντας λόγο για «ρετουσάρισμα», αλλά και λοιπές απόψεις του (*Φιλοτέλεια*, τεύχ. 95, Δεκέμβριος 1932, σσ. 193-196). Περαιτέρω, σε αντίθεση με τον Κωνσταντινίδη, ο Πατσούκας δήλωνε ότι δεν του ήταν γνωστή χειροποίητη ετικέτα των 20 λεπτών, ισχυρισμός ο οποίος, όπως γνωρίζουμε σήμερα, δεν ισχύει.

Εικόνα 2α: Χειροποίητη ετικέτα με τριπλότυπο είσπραξης 10 λεπτών (Πατούκας 1966α, σ. 92: Συλλογή του συγγραφέα)

έπρεπε να μείνει ελεύθερο για να διαβάζονται τα στοιχεία του παραλήπτη κάτω από αυτήν.

Οι φάκελοι της αλληλογραφίας παραλαμβάνονταν από τους παρέδρους, οι οποίοι εκτελούσαν την ταχυδρομική υπηρεσία. Αυτοί αριθμούσαν, τιμολογούσαν και σφράγιζαν τους φακέλους με τη σφραγίδα της Μητρόπολης, το κτήριο της οποίας εχρησιμοποιείτο ως Διοικητήριο. Στη συνέχεια οι φάκελοι παραδίδονταν στον γραφέα, ο οποίος έγραφε το κείμενο των ετικετών, τις αριθμούσε με τον ίδιο αύξοντα αριθμό, που είχε σημειωθεί στους φακέλους, τις επικοληθούσε και προσκόμιζε τους φακέλους στον Διοικητή για υπογραφή. Ο ταμίας το πρωτότυπο της ετικέτας το επικοληθούσε στον φάκελο, ένα αντίγραφο της τηρούσε στο αρχείο του, κι άλλο ένα αντίγραφο πρέπει να το έστειλε στο Υπουργείο Ναυτικών για τον έλεγχο, όπου, όμως, δεν έχουν τηρηθεί σχετικά αρχεία.⁷ Οι παρέδροι, μετά την υπογραφή των φακέλων από τον Διοικητή, προωθούσαν την αλληλογραφία σε μικρούς κλειστούς φακέλους με ιστοφόρα σε Λήμνο ή Χίο ή Πειραιά, όπου παραλαμβάνονταν και σφραγιζόνταν από το ταχυδρομείο του τόπου παραλαβής. Συνολικά χρησιμοποιήθηκαν 108 χειροποίητες ετικέτες, όπως βεβαιώνει σε ιδιόχειρο σημειώμά του ο Π. Χορν, αλλά σε αυτόν τον αριθμό περιλαμβάνονται και κάποιες χαριστικές σφραγίσεις.⁸ Πάντως, η τακτική, που ακολουθήθηκε στην Ύμβρο

⁷ Μωυσής Κ. Κωνσταντίνης, «Συμπληρωματικά πληροφορία γύρω από τας σφραγίδας της Ύμβρου», *Φιλολογία*, τεύχ. 403, Μάιος – Ιούνιος 1967, σ. 93.

⁸ Πβ. «Προσθήκη της "Φιλολογίας"», στο: Πατούκας 1966β, σ. 117.

Εικόνα 2B: Χειροποίητη ετικέτα με τριπλότυπο είσοπραξης 20 ηεπτών (Συλλογή του συγγραφέα)

με σκοπό την προσωρινή εξυπηρέτηση της αλληλογραφίας, έχει χαρακτηριστεί «*ασυνήθιστη*» και διατυπώνεται η προτροπή να εξετασθεί εάν οι τριπλότυπες ετικέτες «*ήταν συνέπεια της επιθυμίας του διοικητή για σχολαστική τήρηση κανόνων άμεμπτης διαχείρισης ή αποτέλεσμα συμβουλών κάποιων για δημιουργία ενός πρωτότυπου φιλοτελικού προϊόντος*».⁹

Τον ίδιο μήνα (Δεκέμβριος 1912) και, όπως φαίνεται, ειδικά για την αλληλογραφία εξωτερικού, χρησιμοποιούνταν κατόπιν επισήμανσης τουρκικά γραμματόσημα, η προμήθεια των οποίων γινόταν από περιοχές, όπως η Σμύρνη.¹⁰ Άλλωστε, το εκτενές ελληνικό κείμενο της χειροποίητης ετικέτας δεν θα ήταν κατανοητό από ταχυδρομικούς υπαλλήλους ξένων χωρών. Αυτά προκύπτουν από το ότι με ημερομηνία ταχυδρομικού σημάντρου 28.12.1912 είναι γνωστή τρίγραμμη κάθετη επισήμανση από κάτω προς τα επάνω σε τουρκικό γραμματόσημο 1 πιάστρας με τη σφραγίδα «ΑΓΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ» και τη χειρόγραφη σημείωση «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» σε κανονικά ταχυδρομημένο φάκελο προς Αίγυπτο (εικ. 3). Η εν λόγω πρακτική δεν πρέπει να ίσχυσε για μεγάλο διάστημα, καθώς στις 21.3.1913 είναι γνωστή σε κανονικά ταχυδρομημένο φάκελο από το θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ πάλι προς Αίγυπτο η χρήση γραμματοσήμων των επισημασμένων με απόφαση της κυβέρνησης σειρών της Ελληνικής Διοικήσεως με μόνο το ταχυδρομικό σήμαντρο (εικ. 4). Γενικά, όταν υπήρχαν στην Ήμβρο ελληνικά γραμματόσημα,

⁹ Καρατζάς, *ό.π.*, σ. 243.

¹⁰ Τέτοιος προμηθευτής γραμματοσήμων ήταν ο Βρούτζος (βλ. Καρατζάς, *ό.π.*).

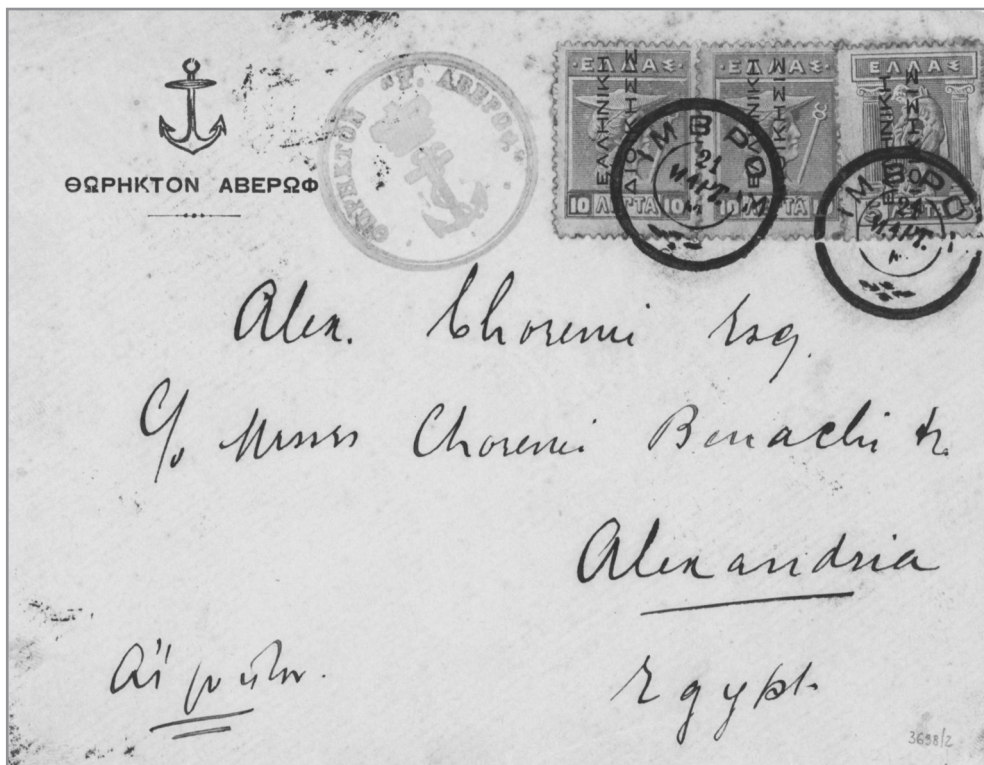
Εικόνα 3: Ταχυδρομημένος φάκελος από Ίμβρο προς Αίγυπτο με επισημασμένο τουρκικό γραμματόσημο με σφραγίδα «ΑΓΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ» και χειρόγραφη σημείωση «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» (28.12.1912) (Συλλογή Αλέξανδρου Γαληνού)

είναι γνωστό ότι η προμήθειά τους γινόταν από τη Λήμνο και τη Χίο με μέριμνα των παρέδρων μέχρι την άφιξη ταχυδρομικών υπαλλήλων.¹¹

Στις 8.4.1913 σε 5λεπτο γραμματόσημο της σειράς της Εκστρατείας έγινε επισήμανση από κάτω αριστερά προς τα επάνω δεξιά με χειρόγραφη ημερομηνία, σφραγίδα («Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ») και υπογραφή του Π. Χορν. Έτσι, η εικ. 5 δείχνει ένα από τα δύο γνωστά επισημασμένα αντίτυπα τέτοιου γραμματοσήμου, η ημερομηνία του οποίου είναι πιθανό να συνιστά την πρώτη ημέρα κυκλοφορίας της σειράς της Εκστρατείας στην Ίμβρο.¹² Η εν λόγω επισήμανση δεν προοριζόταν για χρήση στην αλληλογραφία. Δύο ημέρες αργότερα, στις 10.4.1913, είναι γνωστός ταχυδρομημένος φάκελος από τη Διοίκηση Ίμβρου προς τον Πειραιά με 10λεπτο γραμματόσημο της σειράς της Εκστρατείας χωρίς επισήμανση (εικ. 6).

¹¹ Πατσούκας 1966α, σ. 91.

¹² Πβ. Α. Karamitsos, *Hellas 2025*, Vol. I, σ. 172 («Απρ. 1912: Εκστρατεία 1912»): «(...) Τον παραπάνω τύπο ενσήμου, μαζί με ένα δεύτερο, (...) απεικονίζουν τα γραμματόσημα που εκδόθηκαν με το Διάταγμα της 16.4.1913 που δημοσιεύτηκε στις 22.4.1913. Πρόκειται για την έκδοση που έμεινε γνωστή ως σειρά της "Εκστρατείας". Ως προς το χρόνο κυκλοφορίας, η ακριβής ημερομηνία παραμένει συγκεχυμένη, δεδομένου ότι η εγκύκλιος των Ταχυδρομείων που αναγγέλλει τη νέα έκδοση κάνει λόγο για τα γραμματόσημα που έχουν ήδη τεθεί σε κυκλοφορία, έχει όμως ημερομηνία 20.4.1913, προγενέστερη δηλαδή αυτής της δημοσίευσης του Διατάγματος».

Εικόνα 4: Ταχυδρομημένος φάκελος από Ίμβρο προς Αίγυπτο με γραμματόσημα Ελληνικής Διοικήσεως (21.3.1913) (Συλλογή Αλέξανδρου Γαϊννού)

Εικόνα 5: Επισημασμένο γραμματόσημο Εκστρατείας με ημερομηνία 8.4.1913, σφραγίδα και υπογραφή του Π. Χορν (Collectio.bid 2024: Συλλογή του συγγραφέα)

Εικόνα 6: Γραμματόσημο Εκστρατείας σε φάκελο με ταχυδρομικό σήμαντρο αποστολής 10.4.1913 (Πατσούκας 1967, σ. 5)

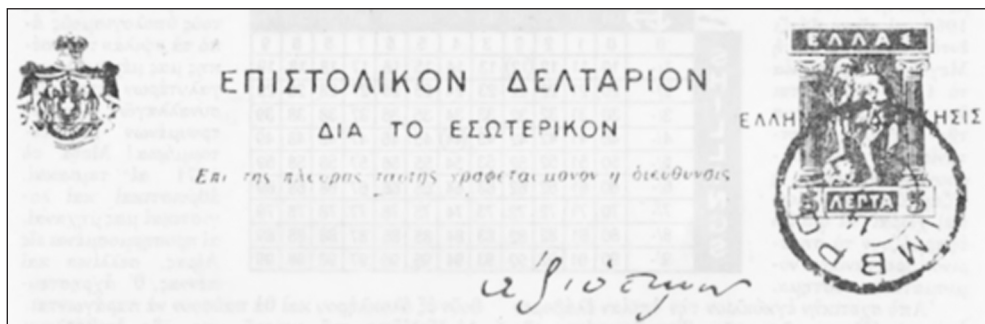
(συνεχίζεται)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΜΒΡΟΥ ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΕΣ ΕΤΙΚΕΤΕΣ, ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΙΚΑ ΔΕΛΤΑΡΙΑ

του Ηλία Τεμπέλη

(συνέχεια από το τεύχος 297, σελ. 41)

Σε σχέση με το ίδιο έτος (1913) και σε συνέχεια δημοσίευσης του Ν. Πατσούκα¹³, ο Μ. Κωνσταντίνης ανέφερε ότι τουλάχιστον τον Ιούνιο, στην Ίμβρο εχρησιμοποιείτο επιστολικό δελτάριο εσωτερικού με οριζόντια κόκκινη επισήμανση «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» σε μία γραμμή. Το δελτάριο στην εικ. 7 γράφτηκε ιδιοχειρώς στις 19.6.1913 και φέρει την υπογραφή του Π. Χορν.¹⁴

Εικόνα 7: Επιστολικό δελτάριο εσωτερικού (Κωνσταντίνης, σ. 93)

Με ημερομηνία 6 Ιουλίου, αλλά χωρίς αναγραφή έτους στο ταχυδρομικό σήμαντρο, είναι καταγεγραμμένη η ύπαρξη της επισήμανσης «ΙΜΒΡΟΣ», με σφραγίδα από καουτσούκ σε μωβ μελάνι, η οποία έχει τεθεί είτε κάθετα από κάτω προς τα επάνω σε γραμματόσημα των επισημασμένων με απόφαση της Κυβέρνησης σειρών της Ελληνικής Διοικήσεως, είτε οριζόντια σε γραμματόσημα της σειράς της Εκστρατείας (εικ. 8).¹⁵ Δεδομένου ότι η ίδια σφραγίδα, όπως

Εικόνα 8: Επίσημη σφραγίδα ΙΜΒΡΟΣ σε γραμματόσημα Ελληνικής Διοικήσεως και Εκστρατείας (Πατσούκας 1966α, σ. 93 και 1966β, σ. 117)

¹³ Ναπολέων Πατσούκας, «Ακόμη εις ενδιαφέρων φάκελος της Ίμβρου», Φιλολογία, τεύχ. 401, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1967, σ. 5.

¹⁴ Κωνσταντίνης, *ό.π.*

¹⁵ Στην περιγραφή, την οποία κάνει ο Πατσούκας (1966β, σ. 117) στο γραμματόσημο της σειράς της Εκστρατείας (βλ. εδώ εικ. 8), εσφαλμένα αναφέρεται ότι υπάρχει σφραγίδα «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ».

προκύπτει και στη συνέχεια, εμφανίζεται σίγουρα στα 1913, θα μπορούσε να πιθανολογηθεί ότι αυτό είναι το έτος και της συγκεκριμένης επισήμανσης.

Το 1913, και οπωσδήποτε στις 3 Αυγούστου, με βάση ένα ταχυδρομικό σήμαντρο, είναι γνωστές τρίγραμμες τριγωνικές επισημάνσεις σε 40λεπτα γραμματόσημα της Εκστρατείας και σε τουρκικό γραμματόσημο των 20 παράδων με τη μάλιστα λιστιχένια σφραγίδα «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» (δύο γραμμές) δύο φορές σε σχήμα πλευρών τριγώνου και τη σφραγίδα «ΙΜΒΡΟΣ» ως βάση (εικ. 9α-γ, σελ. 70). Αυτή η επισήμανση έχει χαρακτηριστεί ως εντασσόμενη στο πλαίσιο της δημιουργίας «σπανιοτήτων».¹⁶

Την ίδια ημερομηνία (3.8.1913) είναι γνωστή και δίγραμμη οριζόντια «επισήμανση» σε τουρκικά γραμματόσημα 20 παράδων και 1 πιάστρας με τις διαφορετικές σφραγίδες «ΙΜΒΡΟΣ» και «ΑΓΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ» (εικ. 10, σελ. 70).

Για την ιστορία του πράγματος, ο Π. Χορν, στη λήξη της θητείας του στην Ίμβρο, δώρισε στο Ταχυδρομείο τον θυρεό με την επιγραφή «Ελληνική Διοίκησης Ίμβρου», ο οποίος είχε κατασκευασθεί με πίστωση του Υπουργείου Εσωτερικών. Αυτή η επιγραφή αργότερα τροποποιήθηκε ως «Ταχ. Τηλ. Γραφείον Ίμβρου».¹⁷ Μετά την αντικατάσταση του Χορν δεν είναι γνωστά τα ονόματα και οι αποφάσεις όσων διατέλεσαν υπεύθυνοι του Ταχυδρομείου μέχρι τις 4.10.1923, ημερομηνία κατά την οποία η Ελληνική Διοίκηση Ίμβρου αποχώρησε από εκεί, κλείνοντας το Ταχυδρομείο της και παραδίδοντάς το στις τουρκικές αρχές. Εδώ είναι αξιοσημείωτο ότι στις 16.10.1923 ο Διευθυντής του Ταχυδρομείου Α. Φουστάνης ήταν ο τελευταίος Έλληνας υπάλληλος, που εγκατέλειψε την Ίμβρο και έφθασε στη Μυτιλήνη.¹⁸

Τέλος, στη σύγχρονη εποχή κατασκευάστηκαν επισημάνσεις, οι οποίες στη βιβλιογραφία συνοδεύονται από χαρακτηρισμούς, όπως «αυτοσχέδια» ή «ιδιωτική».¹⁹ Έτσι, μία από αυτές είναι τρίγραμμη σε διάφορα γραμματόσημα (π.χ., Λιθογραφικής, Εκστρατείας και ΕΤ) με δύο διαφορετικές σφραγίδες, ήτοι «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» (σε δύο γραμμές) και «ΙΜΒΡΟΣ». Αυτή η επισήμανση εμφανίζεται συνήθως οριζόντια, με πρώτη τη σφραγίδα «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» (εικ. 11α-γ, σελ. 70), αλλά, επίσης, και κάθετα από κάτω προς τα επάνω, με πρώτη τη σφραγίδα «ΙΜΒΡΟΣ» (εικ. 12). Μια άλλη επισήμανση αυτής της κατηγορίας είναι η δίγραμμη «Ε.Τ ΙΜΒΡΟΣ» (εικ. 13), μάλιστα κατ' απομίμηση εκείνης της Σύμυνης (1919).

Συμπερασματικά, με τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν σε αυτό το άρθρο, φωτίζεται στο μέτρο του δυνατού η δραστηριότητα του Ταχυδρομείου Ίμβρου στο πλαίσιο της έκδοσης

(συνέχεια στη σελ. 71)

Εικόνα 12: Κάθετη κατασκευασμένη τρίγραμμη επισήμανση (eBay.com)

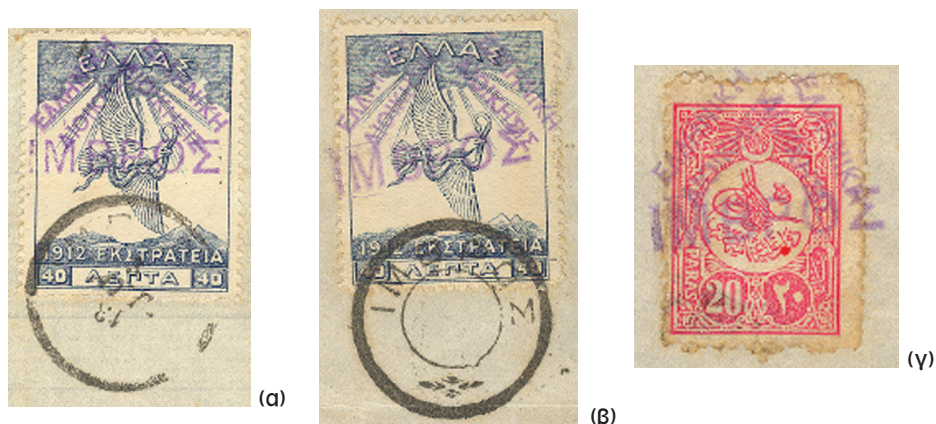
Εικόνα 13: Κατασκευασμένη δίγραμμη επισήμανση (Τσιτσελίικης, σ. 217).

¹⁶ Χρήστος Μπέλιας, «Ίμβρος II», *Φιλοτελεια*, τεύχ. 623, Νοέμβριος – Δεκέμβριος 2003, σ. 337.

¹⁷ «Ιστορικών Αρχείων περί Ίμβρου – Τενέδου», *Κέντρον Ιμβριακών και Τενεδιακών Σπουδών*, Ιδρυτής – Διευθυντής: Παναγιώτης Καθαϊτζής, τόμ. Β', Μεθούρνη 2007, σσ. 1017, 1018, 1020· Καλλιάνου, *ό.π.*, σσ. 122-123.

¹⁸ Εφημ. *Σάβιγγ*, φ. 3686, 17.10.1923, σ. 2· Καλλιάνου, *ό.π.*, σ. 151.

¹⁹ Τσιτσελίικης, *ό.π.*, σσ. 216-217.

Εικόνα 9: Τρίγραμμη τριγωνική επισήμανση «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ» - «ΙΜΒΡΟΣ» σε γραμματόσημα της Εκστρατείας (3.8.1913) και σε τουρκικό γραμματόσημο (Μπέλιας, σ. 337)

Εικόνα 10: Δίγραμμη οριζόντια επισήμανση «ΙΜΒΡΟΣ» - «ΑΓΗΜΑ ΚΑΤΟΧΗΣ» σε τουρκικά γραμματόσημα (3.8.1913) (Μπέλιας, σ. 337)

(α) (Συλλογή του συγγραφέα)

(β) (Συλλογή του συγγραφέα)

(γ) (Τσιτσελίκας, σ. 216)

Εικόνα 11: Οριζόντιες κατασκευασμένες τρίγραμμες επισημάνσεις

ΣΠΑΡΑΓΜΑΤΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ ΚΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

του Αλέκου Γαληνού

(συνέχεια από το τεύχος 297, σελ. 50)

ΜΕΣΟΤΟΠΟΣ

Μου είναι γνωστά 4 αντικείμενα (εικ. 6, σελ. 73), ο φάκελος της συλλογής μου με 25^η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ακυρωμένο με μπλε αρνητική ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΝ ΜΕΣΟΤΟΠΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ (με εθνόσημο) και άφιξη SMYRNE TURQUIE D'ASIE 12.2.13 (γαλλικό ταχυδρομείο, Νέο Ημερολόγιο), απόκομμα σε 10^η (Καραμήτσος, λαχνός 1323 της 479^{ης} δημοπρασίας) (εικ. 7α, σελ. 72), 25^η (collectio.bid / SKU 99-4295) (εικ. 7β, σελ. 72) και απόκομμα με 25^η (collectio.bid / SKU 3698-73) (εικ. 7γ, σελ. 72).

ΜΟΛΥΒΟΣ

Κατασκευάστηκε πρόχειρη κυκλική μεταλλική σφραγίδα ΕΛΛΑΣ ΜΟΛΥΒΟΣ. Έχω στη συλλογή μου φάκελο με 20ρα οθωμανικό γραμματόσημο χωρίς επισήμανση (βλ. εικ. εξωφύλλου), ενώ υπάρχουν και λίγα αποκόμματα ή μεμονωμένα γραμματόσημα με την ίδια σφραγίδα.

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

Υπάρχουν αρκετά κανονικά ταχυδρομικά αντικείμενα με την αποξεσμένη δίγλωσση οθωμανική σφραγίδα MIDILLI 2 (εικ. 8, σελ. 72). Χρησιμοποιήθηκε για περισσότερες από 15 μέρες. Συναντάμε και την MIDILLI 1, χωρίς να έχει αποξεστεί η οθωμανική γραφή (εικ. 9, σελ. 72), αλλά δεν γνωρίζω να χρησιμοποιήθηκε στην αλληλογραφία, ενώ τα υφιστάμενα δείγματα είναι φιλοτελικής έμπνευσης. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή επειδή υπάρχουν πηλαστές σφραγίδες που χρησιμοποιήθηκαν για να σφραγίσουν γνήσια και πηλαστά επισημασμένα οθωμανικά γραμματόσημα!

Το ταχυδρομείο της Μυτιλήνης είναι το πρώτο της Λέσβου που εφοδιάστηκε με σφραγίδα τύπου V, με τη γραφή ΜΙΤΥΛΗΝΗ. Έχω στη συλλογή μου φάκελο με ημερομηνία 28.ΝΟΕΜ. 12 (εικ. 10, σελ. 72).

(συνέχεια στη σελ. 72)

(συνέχεια από τη σελ. 69)

και χρήσης χειροποίητων, απλών ή διά σφραγίδων επισημασμένων ελληνικών ή τουρκικών γραμματοσήμων, αλλιά και επιστολικών δεληταρίων, για την αλληλογραφία εσωτερικού ή εξωτερικού. Αυτά, κατά περίπτωση, και εν μέσω ορισμένων αντιφατικών και μη επαληθευόμενων εκτιμήσεων, περιγραφών και πληροφοριών, έχουν χαρακτηρισθεί αλλιώς ως απολύτως γνήσια και κατ' εφαρμογή κανόνων άμεμπτης διαχείρισης, και αλλιώς ως ρετουσαρισμένα, ασυνήθιστα, χαριστικά ή με σκοπό τη δημιουργία σπανιοτήτων. Ελπίζεται ότι περαιτέρω έρευνα θα ήταν δυνατό να ταυτίσει πλήρως τις επισημασμένες αξίες ελληνικών και τουρκικών γραμματοσήμων, τις ακριβείς ημερομηνίες έκδοσης και τη διάρκεια κυκλοφορίας τους. Αυτή η τεκμηρίωση θα επιτρέψει την ολοκλήρωση της συζήτησης για τη νομιμοποίηση των όποιων επιβεβαιωμένων εκδόσεων κατά την Ελληνική Διοίκηση Ίμβρου, και, κατ' επέκταση, για την εμπορική αξία τους. Προς την ίδια κατεύθυνση ευκαία θα ήταν και η συσχέτιση της ταχυδρομικής ιστορίας της Ίμβρου με εκείνη της Τενέδου και ευρύτερα των άηλων νησιών του Βορείου Αιγαίου σε εκείνη τη χρονική περίοδο.²⁰

²⁰ Πβ. το σχετικό μέρος του εκθέματος του Robert Wightman «The Postal History of Lemnos and the Northern Aegean Islands from the beginning of the 19th Century until after World War II» (https://www.efo.gr/wp-content/uploads/2025/07/Robert-Wightman_Lemnos.pdf).